

Yðan mann

at fara undir lestur á Sjómansskúlanum í Svendborg. Har trívist hann ikki serliga væl, og eftir ein mánað flytur hann um sunðið og byrjar á Marstal Navigatiónsskúla. Endamálið er at fáa hægstu nautisku útbúgving, sum var til, - at gerast skipsførari. Og nú fer av álvara at bragða hjá glyvradronginum. Eitt kvøldið um hetta mundið, heima staddur, fær hann eyga á eina gøtugentu. Slektað úr Grógv í Syðrugøtu, -dóttir tey bæði Jóan Elias og Suffiu Gregersen. Arnbjørg. Eyguni bresta saman í dansinum í Sjónleikarhúsinum í Fuglafirði, fast var skeklað, og forelskisið vaks til burðardyggan kærleika fram til hendan dag.

Tey fluttu bæði til Marstal, og har vórðu lunnarnir lagdir undir fjølskylduna av børnum, abba-børnum og langabbabørnum, sum øll sita í kirkjuni í dag. Í 1956 kom hann heimaftur við Tjaldrinum við skipsføraraprógv, einum barometri fyri væl avrikað verk á skúlanum og konu og fyrsta barninum. Hann helt lítið um barnaskúlan á Glyvrum, har kom onki burturúr, men eitt skeið á Føroya Fólkaháskúla gjørdi honum stóran mun.

Hann tók mangan til hendan veturin, har hann av álvara varð tjóðskaparliga kveiktur. Pápi hansara var ivaleysur á tjóðskaparkósini, og ein av teimum sum stukku inn á gólvið á Langesi, táid hann ferðaðist í Eysturoynni, var Jóannes bóndi. Hetta snúði seg kanska meiri um at trúgva á egnan mátt og egna meg, sjálvbjergni á øllum mótum, heldur enn um smálígt partapolitiskt kegl. Málið var størri og hægri. Tað snúði seg í stóran mun um, at føroyingar sum fólk áttu at standa á egnum beinum. Í hvussu er skiltu teir ikki tað øvuta sjónarmiðið, - hóast tað ikki varð rópt út um allar geilar.

Í apríl í 1956 mynstrar hann umborð á einum skipi hjá J. Lauritzen í Esbjerg, sum liggur fyri at fara til Philadelphia í USA. Skaldið Jóanes Nielsen sigur í kendu yrkingarrøðini – Trý brøv til ein fiskimann – at børnini hjá fiskimonnum kenna ikki sínar pápar. Støðan var uppáttur verri hjá okkum, sum áttu pápar, ið sigldu úti, mynstringarnar vardu í 2-3 ár. Reiðarin Knud Lauritzen var ein modernaður maður og reiðari, hann ynskti at konur og børn sluppu umborð á skipini, fyri at gera tað meiri høgligt hjá familjemonnum at liva og virka umborð á skipum hansara.

Soleiðis fingi mamma og vit systkini móguleikan fyri at ferðast kring um ein stóran part av heiminum. Hann var í átta ár hjá Lauritzen, og hetta var ein týðningarmikil tíð fyri hann. Umframt at tosa enskt fór hann nú undir at læra seg at tosa á

sponskum, og tað lá væl fyri, táid stórus partur av manningini vóru latínmerikanarar, úr Chile, Argentina og Ecuador.

Um hetta mundið rendi hann seg eisini inn í ein sannan brennidepil, Cubakreppan tók seg upp, eftir at Sovjetsamveldið var farið undir at flyta hernaðarligt ísinkram og kjarnorkumissilir til oynna í caribiska grannalagnum hjá USA, tað stóð og vigaði á um heimurin skuldi enda í einum triðja veraldarbardaga. Teir sigldu ímillum USA og Cuba fyri kollveltingina hjá Fidel Castro og partisanum hansara. Eftir kollveltingina og serliga eftir handilsstongsulin – embargo´ina - sigldu teir ímillum Canada og Cuba.

Annaðhvørt var tú hesumegin ella hinumegin. Svart ella hvítt, reytt ella blátt, men siglingin hevði sum so onki við politisku og hernaðarligu spenningarnar í økinum at gera. Hinvegin høvdu viðhaldsmenn hjá Castro fingið trupulleikar, eisini í Canada. Ein teirra, sum var limur í canadiska kommunistaflokkinum, ovarlaga staddur í flokshierarkinum, endaði sum blindur passasjerur umborð á Indian Reefer, har Jóan Jákup var yvirstýrimaður.

Hann fekk ikki verið í heimlandinum longur. Nýggja stjórnin í Havanna vitsti av hesum, og táid teir høvdu fingið landgangin niður á bryggjuna í Havanna, komnir úr Montreal, stendur ein ungur síðull-aður maður, undir alpuhúgvu - baret, í partisandressi, við skammyrsum hangandi niður við mjadnunum og bíðar eftir at sleppa umborð. J. Gregers Holm-Nielsen skipari gevur yvirstýrimanninum ordrar um at taka sær av blindu passasjerinum og at taka sær av byltngarmanninum á bryggjuni. Hesin síðullaði og Jóan Jákup mótast síðani hálvvegis í landganginum, taka í hondina á hvørøðrum, spjalla saman og fara umborð fyri at avgreiða málið við canadiaranum.

Kann ætla at teir ikki hava tosað um politikk, ein heldur borgarligur tjóðskaparmaður úr Føroyum og ein latínamerikanskur marxistur úr Argentina, sum eisini var lækni og commandantur í cubansku kollveltingarhriðini, skiltu helst ikki hvønn annan á politiska mótinum, vóru ikki á idépolitiskari bylgjulongd, hóast teir tosaðu sama mál. Kortini spældi alt væl av.

Maðurin var Ernesto Ché Guevara. Hann bjóðaði seinri deyðanum av í frumskógini í Bolivia, meðan glyvramaðurin so smátt var farin at hugsa um, hvør næsti leikurin skuldi vera á lívsslóðini. Cubanski sendimaðurin í Keypmannahavn, sum vitjaði í Føroyum fyri tveimum

árum síðani, sendi mammu eitt kondolansuffjarrit í gjár, hon vitjaði tey bæði ta ferðina, táid hon var í býnum kortini, og hon var ikki sørt imponerað av fundinum og søguni úr Havanna í 1962.

Tað tykist vera rættiliga tilætlað, at Jóan Jákup fer nakrar túrar við donskum coastarum miðskeiðis í sekstiárunum, tá var sáttmáli longu gjørdur um at fáa smíðað eitt skip av hesum slagnum á Tórshavnar Skipasmiðju.

Hann og fleiri í fjølskylduni høvdu tikið seg saman um átakið. Í august í 1968 var „Norðvíkingur“ liðugt smíðaður, og hann førði skipið í 12 ár. Kanska var hesin dagurin í 1968 tann størsti av øllum í hansara vinnuliga virksemi. Eftir tað komu fleiri nýbygningar og partseigaraskapur í øðrum útgerðarfeløgum. Trongdin eftir at fáa vinnu upp at standa var ótømandi, og helst hevur ongin átt í so nógvum skipum, smíðað á føroyskum skipasmiðjum, sum júst hesin maðurin, ið fer um gravarmúlan um eina løtu. Kendist sum var tað tilætlað, eitt slag av verkligari tjóðarbygging.

Fjórða vinnuskiftið kemur í 1986, táid hann keypir Runavíkar Frostgoymslu frá kommununi. Har var hann stjóri til nú, hann dróg andan fyri seinastu ferð - 88 ára gamal. Harvið hevur hann onga hýru og løn forvunnið, aðra enn úr egnum feløgum og frá sær sjálvum, í eina hálva øld. Rímiliga imponerandi og rættiliga umboðandi fyri hansara hugsanarhátt. Nógvu áv árunum loysti hann meg av sum skipari, og hetta gjørdi hann heilt fram til 1997, táid hann fór um vanligan pensiónsaldur.

Og nú spyr onkur helst, hvussu var hasin maðurin sum maður, pápi, verpápi, abbi og langabbi? Hesi kvøldini á Ellisheiminum í Runavík munnu vera besta endurspeglingin av tí. Øll, sum eru komin undan teimum báðum hjúnunum, hava staðið við børu hansara og sungið og bíðið fyri hansara jarðiska hylki og sálini, sum nú búleikast í aðrari sferu, heima hjá Honum, ið hevur ræðið á øllum, Skapanarverkinum, sum Hann sjálvur smíðaði.

Hann var í grundini ein merkiligur originalur, sagt í positivari merking, sum legði líka í, hvat ið onnur hildu og søgdu. Ein óslípaður diamantur. Hann livdi í pakt við tað sum hann vildi, tímdi og ætlaði. Í fullkomnari javnvág. Ikki til at sláa út av pinninum. Ikki til at vika. Hann livdi og virkaði ikki eftir hvussu onnur ynsktu at hann skuldi liva og virka. Hann var eitt slag av kapitalisti, eg plagdi siga við hann, at hann var ein dupultskinnaður ketilsdraktskapitalistur. Umframt

føroysku undirklæðini var hann vanliga í tveimum ketilsdraktum, táid hann furaði aftur og fram á gaffiltrukkinum í 30 kuldastigum á Frostgoymsluni. Hann foraktaði tað at koma í alment ljós, var nakað smæðin av lyndi, og hóast vinnurekandi í hálva øld hevur hann ongantið tosað við ein fjølmiðil, hann hevur heldur ongantið flutt fram eina røðu, og helst illneitast hann nú um, í sínari himmalsku tjaldbúð, at eg standi frammi í kór í hansara kæru kirkju, og geri so nógv burturúr honum. Hann var ikki lýtaleykur, heldur enn nakar annar, tað vóru tíðir, táid tað gekk betri og verri við vinnuvirkseminum, men hann helt fast um sítt, og hann hevði ein sera sterkan samfelagsmoral.

Tað snúði seg um samfelagið fyrst og fremst, at fáa tað at fungera, so mátti alt annað koma hareftir. Hvørja ferð eitt skip kom undan Saltnesi, fegnaðist hann, og hóast megin var farin at ganga undan, skuldi hann akast út á bryggjuna fyri at síggja, hvussu leikur fór. Einaferð í vár kom mótbrekkan av álvara, tað knípti við at ganga oman í og niðan frá kirkjuni sunnudagar. Pøstur hvíldi hann seg alt oftari, og so var fjørðurin rógvin.

Tað er ikki av ongum, at so nógv er sungið fyri honum hesar seinastu dagarnar. Tónleikur og sangur fyltu óvanliga nógv í hansara universi. Hann var sjálvur góður sangari. Kvøðari við. Livdi seg bókstaviliga inn í søgugongdina í kvæðunum og citeraði ofta úr teimum. Kvæðabøkurnar lógu altíð opnar kring um í húsinum. Ormurin Langi, Brókatáttur, Ebbe Skammelsøn, Leivur Øssursson, Brestis kvæði, Sjúrdarkvæðini, - hann las uppí saman aftur og hann var yvirhøvur ein væl lísing maður. Útvarpið var opið frá morgni til myrkurs og hann mintist alt, hukurilsið var sum á einum gomlum fili.

Eitt var tað, at hann støðugt fleyg undir radaranum, eitt annað, at hann hevði eini serdeilis góð evni at skoða íggjøgnum, um tað var humbukk ella skilagóðar loysnir, sum menn vartaðu upp við. Ein dagin høvdu tveir finansjonglørar úr figgjargeiranum spurt, um teir kundu sýna okkum ein skilagóðan íleggingarmøguleika.

Tað hildu vit báðir, at teir kundu. Nú troppa teir upp ein fyrrapart við slipsum sum breiðfokkum, flippum sum vindskeiðum, longum hvítum frakkum, dokumentmappum og við hópini av sjelé í hárinum. Eg var vinsælur og trakteraði teir við kaffi og smákøkum, men stjórin møtti ikki upp, og vit hoyrdu bara hurrið frá trukki hansara. Triðju ferðina eg royndi at fáa hann at leggja eygu og

oyru til framløgu teirra, gjørdi hann greitt, at hann hevði ikki stundir at tosa við fólk í slipsi, síðum frakkum og við gelé í hárinum ein týsmorgum kl. 10 – ein vanligan arbeiðsdag. Har var annað at taka sær fyri.

Undir øllum umstøðum høvdu hesir metrosexuelli gandakallarnir ikki fingið eitt bein til jørðina, tí hann hevði eina turkatrúgv á, at virðini bara koma úr arbeiðandi hondum og tankagóðsinum hjá fólki, hann var sera skeptiskur, táid tað kom til smartar loysnir, tí hevur fáur arbeitt meiri í Føroyum enn júst hann, sum verður borin út higani í dag. So slitin var hann nú, av einum óvanliga hørðum arbeiðslívi, at eg kom at hugsa um yrkingina sum Jóanes Nielsen skrivaði til Hugo, táid hann var farin. „Hann er deyður - og skal eg vera erligur - vænti eg ikki at hann hevði klárað seg millum einglarnar - til tað vóru armar og ryggur ov slitin.“

Mangar ringar túrar hevur tú gjørt, ótaldar ferðir ligið á Hvarvinum í himmalsins ódnarveðri, har tað kundi ganga báðar vegir, men nú stilti hann av. Av álvara. Nú er logn. Og eg fái ikki sagt tað betur enn trubadoururin Eyðun Nolsøe í sanginum um deyða faðir sín: „Mín faðir mitt upphav. Tú livir enn í mær. Gævi tín ferð handan hav, friðsæl og fullborin var.“

Men nú verða tey verandi, trúgv, vón og kærleiki, hesi trý, men størstur av teimum er kærleikin. Tú átti øll hesi brigdini í tær. Í ríkilígt mát. Í Hebrearabrævinum lesa vit: „Men trúgv er treyst í tí, sum vóna verður, sannføring um teir lutir, sum ikki eru at síggja.“ Tú vart sannførdur um lutirnar, sum ikki síggjast, tí akslar tú nú tíni skinn við hin Alvalda, sum vónandi og væntandi fer at taka sær væl av tær.

Í Hávamáli verður sagt: „Doyr fæ, doyggja frændur, doyr hann sjálvur somuleiðis; eg veit ein, ið aldri doyr: dómur yvir deyðan mann.“

Okkara dómur er, at vit áttu ein frágera góðan mann, pápa, verpápa, abba og langabba. Sárt saknaður livir hann enn í okkum og minnini slókna ongantið – ikki fyrr enn okkara tími er komin.

Til endans skal eg vegna mammu og okkum takka føroyska heilsuverkinum og ikki minst Roðanum fyri eina framúr tænaðu, nú tørvur var á henni. Tit eru gullstreingirnir í samfelagi okkara.

Við hesum orðum fari eg at lýsa Harrans frið yvir elskaða pápa mín og vinmannin Jóan Jákup á Langesi.

Takk fyri at tit sýndu honum henda stóra heiðurin.